

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМА УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ

УДК 378.147:373.3.011.3-051

DOI 10.24139/2519-2361/2025.02/73-80

О. О. Васько

ORCID ID 0000-0001-5241-0958

О. С. Білер

ORCID ID 0000-0001-9969-3289

С. М. Кондратюк

ORCID ID 0000-0002-3850-6731

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мета статті – обґрунтувати теоретичні засади та розкрити особливості реалізації діяльнісного підходу як засобу розвитку професійної відповідальності майбутніх учителів початкових класів та показати можливості його реалізації у процесі професійної підготовки, зокрема під час вивчення методики навчання математичної й інформатичної освітніх галузей і проходження педагогічної практики. Професійна відповідальність трактується як інтегративна особистісна якість, що формується через активну участь студентів у навчальній діяльності, рефлексію й усвідомлення наслідків педагогічних рішень.

Методи дослідження включають аналіз і узагальнення наукових праць із проблеми діяльнісного підходу, вивчення педагогічного досвіду його реалізації, аналіз власної викладацької практики та результатів організації педагогічної практики студентів спеціальності АЗ Початкова освіта.

Результати дослідження полягають у теоретичному обґрунтуванні діяльнісного підходу як засобу розвитку професійної відповідальності майбутніх учителів початкових класів через автентичні завдання, рефлексію, колективну діяльність і наставництво. Представлено систему методів реалізації діяльнісного підходу: проєктне навчання, дослідницько-аналітичні завдання, рефлексивні практики та ведення MyWay-портфоліо. Показано, що кожен з них сприяє розвитку внутрішньої мотивації до самовдосконалення та відповідальності за результати педагогічної діяльності.

Практичне значення дослідження полягає у розробленні конкретних прикладів реалізації діяльнісного підходу під час методичної підготовки: створення цифрових освітніх ігор, аналітичного порівняння підручників, розробки чек-листів і самоаналізу уроків. Матеріали можуть бути використані у процесі підготовки майбутніх учителів та організації педагогічної практики.

Діяльнісний підхід забезпечує органічне формування професійної відповідальності через активну навчальну діяльність, рефлексію й усвідомлення професійних наслідків. Сформована відповідальність має внутрішній характер і сприяє сталому професійному розвитку. Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом динаміки становлення відповідальності та інтеграцією цифрових технологій у діяльнісний підхід.

Ключові слова: діяльнісний підхід, професійна відповідальність, майбутні вчителі початкових класів, методика навчання математичної освітньої галузі, методика навчання інформатики, проєктне навчання, рефлексивна практика, педагогічна практика, MyWay-портфоліо.

Постановка проблеми. Реформування вітчизняної системи освіти відповідно до концепції Нової української школи актуалізує проблему підготовки педагогічних кадрів, здатних нести свідому відповідальність за результати навчання й розвитку молодших

школярів. Професійна відповідальність набуває особливого значення у підготовці саме вчителів початкових класів, оскільки специфіка їхньої майбутньої діяльності вимагає одночасного володіння методиками викладання всіх освітніх галузей, здатності до швидкого прийняття педагогічних рішень у непередбачуваних ситуаціях та усвідомлення довготривалого впливу власних дій на формування особистості дитини. Відповідальне ставлення дозволяє педагогу не лише якісно організувати навчальний процес, а й стати для дітей надійним наставником, що мотивує до пізнання та сприяє розвитку самостійності, критичного мислення й соціальної зрілості.

Сучасна педагогічна практика свідчить про суперечність між зростаючими вимогами до професійної відповідальності вчителя та недостатньою ефективністю традиційних методів її формування. Інформаційно-репродуктивна модель навчання формує переважно зовнішню відповідальність студентів, натомість сучасна школа потребує педагогів з внутрішньою професійною відповідальністю, що ґрунтується на усвідомленні цінності власної діяльності та її впливу на особистісний розвиток дитини.

Діяльнісний підхід створює умови для трансформації студента з пасивного реципієнта знань в активного суб'єкта навчальної діяльності, здатного приймати обґрунтовані рішення та усвідомлювати їхні наслідки. Особливого значення набуває його реалізація у процесі вивчення методик навчання математичної та інформатичної освітніх галузей, оскільки вони передбачають розв'язання автентичних професійних завдань, що вимагають критичного мислення і відповідальності за методичні рішення.

Проблема цілеспрямованого використання діяльнісного підходу для розвитку професійної відповідальності майбутніх учителів початкових класів у поєднанні методичної підготовки з педагогічною практикою залишається недостатньо дослідженою, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретичні засади діяльнісного підходу закладено у працях Дж. Брунера, Дж. Дьюї, Ж. Піаже, які розглядали діяльність як провідний чинник розвитку особистості та формування її пізнавальної й моральної самостійності. Сучасні дослідники (Дж. Б. Біго, Е. Венгер, Дж. Лейв, Д. Шон) акцентують на значенні автентичної практики, професійної рефлексії та спільнот навчання у становленні відповідального фахівця.

У вітчизняній педагогіці (Н. Бібік, І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Савченко, Л. Хомич та ін.) діяльнісний підхід розглядається як основа формування професійної компетентності та педагогічної культури майбутнього вчителя. Професійна відповідальність визначається як інтегративна якість, що об'єднує мотиваційний, когнітивний, етичний і діяльнісний компоненти (Н. Гузій, В. Кремень, О. Кузьмінський). Її розвиток забезпечується через активну діяльність студента, що сприяє переходу від засвоєння знань до їх практичного застосування.

Дослідження сучасних педагогів (Л. Коваль, О. Комар, Н. Листопад, С. Скворцова та ін.) доводять, що методика навчання математики й інформатики створює умови для реалізації діяльнісного підходу завдяки практико-орієнтованим і дослідницьким завданням, які формують аналітичне мислення та відповідальність за результати діяльності.

Однак проблема використання діяльнісного підходу саме як засобу розвитку професійної відповідальності майбутніх учителів початкових класів у поєднанні методичної підготовки та педагогічної практики залишається недостатньо дослідженою, що й визначає наукову новизну нашого дослідження.

Мета статті – обґрунтувати теоретичні засади та розкрити особливості реалізації діяльнісного підходу як засобу розвитку професійної відповідальності майбутніх учителів початкових класів та показати можливості його реалізації у процесі професійної підготовки, зокрема під час вивчення методики навчання математичної й інформатичної освітніх галузей і проходження педагогічної практики.

Виклад основного матеріалу. Професійна відповідальність педагога розглядається як складне, багатогранне поняття, що включає здатність особистості, яка працює у системі «людина-людина», свідомо ставити стратегічні завдання передовсім перед собою і учнем, прогнозувати шляхи їх вирішення та втілювати їх у життя. У структурі компетентності

майбутнього вчителя відповідальність виявляється визначальною рисою, оскільки педагог створює адекватні умови для повноцінного творчого розвитку особистості учня [5].

У американській науково-педагогічній думці оформилися декілька підходів до трактування поняття «професійна відповідальність педагога»: як особистісне утворення, що допомагає ідентифікувати себе з представниками професійної спільноти і відповідно виконувати якісно всі професійні обов'язки; як інституційна норма для певної групи фахівців; як результат дотримання норм і правил педагогічної етики; як прагнення надавати якісні освітні послуги і розвивати педагогічну теорію та практику відповідно до академічних стандартів [7].

Структура професійної відповідальності педагога включає основні складові, що визначають ефективність педагогічної діяльності. У системі професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів відповідальність інтегрується з іншими компонентами: когнітивним (знання про професійні обов'язки, норми та стандарти), діяльним (уміння та навички відповідального виконання професійних функцій), ціннісно-орієнтаційним (ціннісне ставлення до професійних обов'язків), мотиваційним (внутрішня потреба бути відповідальним педагогом) та професійно-особистісним (особистісні якості, що забезпечують відповідальну поведінку) [6].

Діяльнісний підхід формує професійну відповідальність через декілька взаємопов'язаних механізмів. По-перше, автентичні завдання створюють ситуації, де студенти безпосередньо стикаються з наслідками своїх педагогічних рішень [1; 2].

По-друге, рефлексивна практика, яка є невід'ємною частиною діяльнісного підходу, сприяє усвідомленню власних професійних цінностей та принципів. Через систематичну рефлексію студенти аналізують свої дії, оцінюють їх ефективність та розробляють стратегії вдосконалення. Це формує внутрішню мотивацію до відповідального виконання професійних обов'язків, на відміну від зовнішнього контролю [3].

По-третє, колективна діяльність та співпраця розвивають колективну відповідальність, коли студенти усвідомлюють свою роль у командній роботі та відповідальність перед колегами. Професійні навчальні спільноти, створені в рамках діяльнісного підходу, забезпечують підтримку, зворотний зв'язок та можливості для спільного розв'язання професійних проблем.

Реалізація діяльнісного підходу у підготовці майбутніх учителів початкових класів передбачає використання різноманітних методів активної навчальної діяльності: проектного та проблемно-орієнтованого навчання, дослідницько-аналітичних завдань, рефлексивних практик, педагогічної практики.

Проектне навчання є одним із найефективніших методів реалізації діяльнісного підходу у підготовці майбутніх учителів. Цей метод передбачає розробку та виконання студентами комплексних проектів, які інтегрують теоретичні знання з різних дисциплін та практичні навички.

У контексті підготовки вчителів початкових класів і розвитку їхньої професійної відповідальності проектне навчання може включати створення освітніх матеріалів, дослідження методичних питань, проектування сучасних уроків із використанням цифрових технологій, розробку діагностичних інструментів для оцінювання навчальних досягнень учнів. Важливо, що проекти мають бути автентичними, тобто спрямованими на розв'язання реальних педагогічних проблем, що підвищує мотивацію студентів та формує відповідальне ставлення до результатів.

У курсі «Методики навчання інформатики» реалізується проєкт «Цифрова освітня гра для молодших школярів». Студенти (індивідуально або в парах) розробляють освітню гру з інформатики, використовуючи доступні онлайн-конструктори (Scratch, Code.org, Genially, PowerPoint з інтерактивними елементами).

Завдання проєкту: створити навчальну гру на одну з тем курсу інформатики (алгоритми, виконавці алгоритмів, кодування інформації, пошук інформації в Інтернеті, безпека в мережі) для учнів 2-4 класів. Гра має містити: навчальний контент (пояснення понять через ігрові ситуації), систему завдань із наростанням складності, елементи геймфікації (бали, рівні, заохочення), зрозумілий інтерфейс для молодших школярів.

Етапи реалізації: вибір теми та вікової групи, аналіз існуючих освітніх ігор (що працює добре, які недоліки), розробка концепції та сценарію гри, технічна реалізація,

тестування (на однокласниках або молодших братах/сестрах), презентація з демонстрацією гри, збір відгуків та коригування.

Додаткова вимога: підготувати методичний супровід для вчителя – мету використання гри на уроці, рекомендований етап уроку, час гри, можливі варіанти організації роботи (індивідуально, в парах, командна гра).

Цей проєкт розвиває відповідальність за створення безпечного та педагогічно доцільного цифрового освітнього контенту, усвідомлення того, що навіть розважальні елементи навчання мають відповідати віковим особливостям дітей, не містити неетичного контенту, сприяти досягненню освітніх цілей, а не лише розважати.

Ефективність проєктного навчання залежить від кількох факторів. По-перше, проєкти повинні відповідати рівню підготовки студентів та поступово ускладнюватися. По-друге, необхідна системна підтримка з боку викладачів, які виступають у ролі фасилітаторів, а не передавачів знань. По-третє, важлива систематична рефлексія процесу та результатів проєкту, що дозволяє студентам усвідомити власне навчання та розвиток.

Поряд із проєктним навчанням, *групові дослідницько-аналітичні завдання* є ефективним засобом реалізації діяльнісного підходу та розвитку професійної відповідальності майбутніх учителів. Такі завдання забезпечують формування критичного мислення, здатності приймати обґрунтовані рішення та усвідомлювати їх наслідки для навчання учнів.

Під час вивчення курсу «Методики навчання математичної освітньої галузі», зокрема теми «Засоби навчання математики», студентам пропонується здійснити порівняльний аналіз чинних підручників математики для початкових класів. Студенти об'єднуються у чотири групи відповідно до класів (1–4 класи) і аналізують підручники за такими критеріями: авторство та структура, умовні позначення, особливості подання навчального матеріалу, кількість і зміст завдань, наявність інтернет-підтримки. Результати представляються у вигляді презентації на спільній онлайн-дошці.

Це завдання вимагає не просто вивчення структури підручників, а критичного оцінювання їхніх методичних особливостей, співвіднесення з вимогами НУШ, прогнозування впливу на результати навчання учнів. Студенти усвідомлюють, що вибір підручника – це відповідальне професійне рішення, яке визначає зміст, методи та результативність навчання математики протягом навчального року.

Подібним чином організовується групова робота над створенням спільної електронної книги «Засоби навчання математики в початковій школі». Кожна група розробляє окремий розділ за визначеною темою: традиційні засоби навчання, цифрові освітні ресурси, дидактичні ігри, засоби для формування обчислювальних навичок. Оцінювання здійснюється за критеріями змістовності, оформлення та командної роботи. Такі завдання формують не лише методичну компетентність, а й усвідомлення колективної відповідальності за якість створеного освітнього продукту.

Проблемно-орієнтоване навчання є іншим важливим методом діяльнісного підходу, який передбачає розв'язання студентами автентичних професійних проблем. На відміну від традиційного навчання, де спочатку надається інформація, а потім студенти застосовують її для розв'язання задач, проблемно-орієнтоване навчання починається з проблеми, а процес її розв'язання стимулює навчання.

У підготовці вчителів початкових класів і розвитку їхньої професійної відповідальності це може включати аналіз складних педагогічних ситуацій, розробку стратегій роботи з різними категоріями учнів, вирішення конфліктних ситуацій у класі. Дослідження показують, що проблемно-орієнтоване навчання розвиває критичне мислення, здатність до прийняття рішень в умовах невизначеності та професійну відповідальність за наслідки цих рішень.

Рефлексивна практика є ключовим компонентом діяльнісного підходу, що забезпечує усвідомлене навчання та професійний розвиток. Рефлексія передбачає систематичний аналіз власної діяльності, виявлення сильних та слабких сторін, розробку стратегій вдосконалення. Дослідження Д. Шона про рефлексивну практику показують, що професіонали, які систематично рефлексують свою практику, є більш ефективними та відповідальними.

Існують різні рівні рефлексії: рефлексія-в-дії (під час виконання діяльності), рефлексія-про-дію (після завершення діяльності) та рефлексія-для-дії (планування майбутньої

діяльності). Для формування професійної відповідальності особливо важлива критична рефлексія, яка передбачає аналіз не лише технічних аспектів діяльності, але й етичних, соціальних та політичних вимірів педагогічної практики.

У курсах «Методика навчання математичної освітньої галузі» і «Методика навчання інформатики» рефлексивна практика реалізується через поєднання розробки методичних матеріалів та їх критичного самоаналізу. До прикладу, студентам пропонується розробити фрагмент уроку для здобувачів освіти 3 класу за матеріалами підручника «Я досліджую світ» на одну з тем, пов'язаних з етапами вивчення засобів мережі «Інтернет»: початкові уявлення про Інтернет, програма-браузер, вебсторінка, вебсайт, гіперпосилання.

Розробка фрагменту уроку включає визначення мети, добір обладнання, методів і прийомів, детальне планування перебігу уроку з урахуванням допустимого часу роботи з комп'ютером та правил безпечної поведінки. Це завдання вимагає від студентів не лише знання методики, а й усвідомлення відповідальності за здоров'я дітей, дотримання санітарно-гігієнічних норм, забезпечення безпечного освітнього середовища.

Ключовим етапом є самоаналіз розробленого фрагменту уроку за допомогою спеціального чек-листа, що містить критерії: коректність формулювання мети, доречність вибору форм і методів, досягнення поставленої мети, забезпечення активності здобувачів освіти, ефективність часового менеджменту. Студенти оцінюють виконання кожного критерію за чотирибальною шкалою, що спонукає до об'єктивного аналізу власної методичної розробки.

Така організація навчальної діяльності формує рефлексію-про-дію, коли студент після завершення розробки системно аналізує якість створеного продукту, виявляє його сильні сторони та недоліки, усвідомлює можливі наслідки запропонованих методичних рішень для навчання учнів. Це розвиває професійну відповідальність через внутрішню потребу у постійному вдосконаленні, критичному ставленні до результатів власної діяльності, прагненні забезпечити високу якість освітнього процесу.

Метакогнітивні навички, тобто здатність усвідомлювати та регулювати власні когнітивні процеси, є одним із компонентів рефлексивної практики. Вчителі з розвиненими метакогнітивними навичками є ефективними у плануванні навчання, моніторингу прогресу учнів та адаптації своїх стратегій навчання. Розвиток метакогнітивних навичок у майбутніх учителів включає навчання стратегіям планування, моніторингу, оцінювання та регуляції власної навчальної та професійної діяльності.

Педагогічна практика створює умови для трансформації теоретичних знань у практичні навички та надання конкретного змісту професійній відповідальності. Сучасні моделі організації педагогічної практики передбачають активну суб'єктну позицію студентів у плануванні, проведенні та аналізі уроків, що якісно відрізняється від пасивного спостереження за діяльністю досвідчених учителів.

У контексті реалізації діяльнісного підходу під час педагогічної практики нами розроблено навчально-методичний посібник «Педагогічна практика бакалаврів початкової освіти: наставництво, професійна ідентичність, розвиток власної педагогічної траєкторії» [4], який є комплексним ресурсом для підготовки студентів до проходження різних видів педагогічної практики. Посібник висвітлює не лише організаційні та методичні аспекти практики, а й питання наставництва, формування професійної ідентичності та створення власної педагогічної траєкторії – ключових елементів професійного становлення майбутніх учителів.

Важливим інструментом розвитку професійної відповідальності під час педагогічної практики є створення студентами *MyWay-портфоліо* – цифрового професійного портфеля, який супроводжує майбутнього вчителя протягом усього періоду навчання. *MyWay-портфоліо* може бути реалізоване у форматі хмарного сховища (Google Диск), блогу, вікі-сторінки або веб-сайту на базі онлайн-конструкторів (GoogleSites, Wix, Weebly).

Структура *MyWay-портфоліо* включає кілька взаємопов'язаних розділів: вступ (професійні цілі, мотивація, очікування від педагогічної діяльності); навчальні матеріали (конспекти уроків, методичні розробки, дидактичні матеріали); практичний досвід (звіти про проходження педагогічних практик, аналіз проведених уроків і виховних заходів, дослідницькі ініціативи); професійний розвиток (участь у тренінгах, семінарах,

конференціях, сертифікати); рефлексії та самооцінка (критична оцінка власних досягнень, виявлення труднощів, визначення потреб у професійному зростанні).

Систематична робота над MyWay-портфоліо розвиває професійну відповідальність через декілька механізмів. По-перше, студенти відстежують власний професійний розвиток у динаміці, співвідносячи його з поставленими цілями та стандартами педагогічної освіти, що формує усвідомлення відповідальності за власне професійне зростання. По-друге, систематична рефлексія педагогічного досвіду, зафіксована у портфоліо, сприяє критичному осмисленню наслідків своїх педагогічних рішень, виявленню власних сильних і слабких сторін, розробці стратегій вдосконалення. По-третє, документування методичних напрацювань, конспектів уроків, результатів роботи з учнями формує відповідальність за якість створених освітніх продуктів та їхній вплив на навчання дітей.

Під час педагогічної практики студенти наповнюють MyWay-портфоліо конкретними матеріалами: детальними конспектами проведених уроків, самоаналізом цих уроків (із використанням чек-листів), відгуками вчителів-наставників, розробленими дидактичними та цифровими матеріалами, фото- та відеофіксацією фрагментів уроків (за згодою адміністрації школи), рефлексивними записами про педагогічні ситуації, що виникали під час практики, та способи їх розв'язання.

Така організація педагогічної практики забезпечує перехід від зовнішньої регламентації діяльності студента (виконання завдань практики за вказівкою викладача) до внутрішньої мотивації та самостійності, коли майбутній учитель сам визначає цілі свого професійного розвитку, аналізує свій прогрес, планує шляхи вдосконалення і несе відповідальність за результати власної педагогічної діяльності. MyWay-портфоліо стає не просто формальною вимогою, а інструментом професійної самоідентифікації, засобом формування відповідальної педагогічної позиції та усвідомлення себе як суб'єкта власного професійного становлення.

Ефективна реалізація діяльнісного підходу вимагає *дотримання низки організаційно-педагогічних принципів*. *Принцип суб'єктності* передбачає визнання студента активним учасником навчального процесу, який несе відповідальність за власне навчання. Це означає надання можливості вибору завдань, методів роботи та темпу навчання, що розвиває автономію та самостійність.

Принцип контекстності забезпечує навчання в контексті майбутньої професійної діяльності. Завдання та ситуації відображають реальні проблеми та виклики, з якими студенти зустрінуться як учителі початкових класів, що формує усвідомлення професійної відповідальності.

Принцип рефлексивності означає систематичний аналіз та осмислення власної діяльності. Рефлексія інтегрована в усі види навчальної діяльності – від планування до оцінювання результатів. *Принцип співпраці* передбачає організацію колективної діяльності, де студенти вчаться працювати в команді, ділитися досвідом та нести колективну відповідальність за результати.

У діяльнісному підході роль викладача трансформується від передавача знань до фасилітатора навчання, ментора та коуча. Викладач створює освітнє середовище, яке стимулює активність студентів, підтримує їхню ініціативу, забезпечує конструктивний зворотний зв'язок і сам демонструє професійну відповідальність як рольова модель для майбутніх учителів.

Критично важливим є створення сприятливого середовища для професійного навчання, що характеризується атмосферою довіри та психологічної безпеки, де студенти не бояться помилок і можуть експериментувати з новими підходами; доступом до необхідних ресурсів (методичних матеріалів, технологій, можливостей спостереження за роботою досвідчених учителів); організацією професійних навчальних спільнот для обміну досвідом та спільного пошуку рішень.

Діяльнісний підхід має глибокий вплив на формування професійної ідентичності майбутніх учителів. Через активну участь у професійній діяльності, рефлексію та взаємодію з професійною спільнотою студенти формують розуміння себе як учителів, усвідомлюють

свої цінності та відповідальність. Студенти з сильною професійною ідентичністю є більш мотивованими, стійкими до стресу та відповідальними у виконанні професійних обов'язків.

Професійна відповідальність, сформована у межах діяльнісного підходу, має внутрішній характер, на відміну від зовнішньої відповідальності, що базується на страху покарання чи очікуванні винагороди. Студенти розвивають усвідомлення важливості своєї професії, розуміння впливу власних дій на розвиток дітей та бажання постійно вдосконалюватися, що забезпечує стійку мотивацію до професійного розвитку протягом усієї кар'єри.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Діяльнісний підхід є ефективним засобом розвитку професійної відповідальності майбутніх учителів початкових класів. На відміну від традиційних моделей педагогічної освіти, він створює умови для органічного формування відповідальності через активну участь студентів у навчальній діяльності, рефлексію та усвідомлення наслідків власних педагогічних рішень.

Реалізація діяльнісного підходу у процесі вивчення методики навчання математичної та інформатичної освітніх галузей здійснюється через систему взаємопов'язаних методів: проєктне, групові дослідницько-аналітичні завдання, рефлексивні практики. Під час педагогічної практики ці методи доповнюються веденням MyWay-портфоліо як інструменту систематичної рефлексії професійного зростання. Кожен із методів по-своєму розвиває професійну відповідальність: проєктне навчання – через усвідомлення впливу створених продуктів на навчання дітей; дослідницько-аналітичні завдання – через критичне осмислення методичних рішень; рефлексивна практика – через самоаналіз і внутрішню мотивацію до вдосконалення; педагогічна практика – через безпосередню взаємодію з учнями та аналіз реальних ситуацій.

Ефективна реалізація діяльнісного підходу вимагає дотримання принципів суб'єктності, контекстності, рефлексивності та співпраці, а також трансформації ролі викладача від передавача знань до фасилітатора та рольової моделі професійної відповідальності.

Сформована у межах діяльнісного підходу професійна відповідальність має внутрішній характер і забезпечує стійку мотивацію до професійного розвитку протягом педагогічної кар'єри, що є критично важливим у контексті реформування початкової освіти відповідно до засад Нової української школи.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням динаміки розвитку професійної відповідальності на різних етапах підготовки, порівняльної ефективності різних форм діяльнісного підходу, можливостей інтеграції цифрових технологій і віртуальних симуляцій, довготривалих ефектів сформованої відповідальності у реальній педагогічній практиці випускників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Aguirregabiria Barturen, J., García Olalla, A.M. (2020). Aprendizaje basado en proyectos y desarrollo sostenible en el Grado de Educación Primaria. *Enseñanza De Las Ciencias. Revista De investigación Y Experiencias didácticas*, 38(2), 5–24. Retrieved from: <https://doi.org/10.5565/rev/ensciencias.2717>.
2. Molina-Torres, M.-P. (2022). Project-Based Learning for Teacher Training in Primary Education. *Education Sciences*, 12(10), 647. Retrieved from: <https://doi.org/10.3390/educsci12100647>.
3. Yaegashi, S. F. R., Shigunov Neto, A., Ruiz, N.F., Gasparin, J.L. (2020). Leontiev's Theory of Activity and Donald Schön's Reflective Professor: reflections on teacher education. *Acta Scientiarum. Education*, 43(1), e48355. Retrieved from: <https://doi.org/10.4025/actascieduc.v43i1.48355>.
4. Білер, О.С., Васько, О.О., Кондратюк, С.М. Павлушенко, Н.М. (2024). Педагогічна практика бакалаврів початкової освіти: наставництво, професійна ідентичність, розвиток власної педагогічної траєкторії. Суми, 154. (Bilier, O.S., Vasko, O.O., Kondratiuk, S.M., Pavlushchenko, N.M. (2024). Pedagogical Practice of Bachelor's Degree Students in Primary Education: Mentoring, Professional Identity, Development of Own Pedagogical Trajectory. Sumy, 154). Retrieved from: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/14951>.
5. Вознюк, О.В., Левківський, М.В. (2002). Відповідальність у структурі компетентності педагога. *Педагогічні науки*. Суми, 1, 179-186. (Voznyuk, O.V., Levkivsky, M.V.

- Responsibility in the structure of the teacher's competence. *Pedagogical Sciences*. Sumy, 1, 179-186.). Retrieved from: https://eprints.zu.edu.ua/26638/1/ЛЕВ_ВОЗ.pdf.
6. Олексієнко, О. (2023). Особливості формування відповідальності як складової професійної компетентності майбутніх викладачів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 1, 1 (105), 113-121. (Oleksiyenko, O. (2023). Peculiarities of the Formation of Responsibility as a Component of the Professional Competence of Future Teachers. *Spirituality of a Personality: Theory, Methodology and Practice: collection scientific papers*, 1, 1 (105), 113-121.). Retrieved from: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-113-121>.
 7. Подуфалова, К. (2022). Професійна відповідальність педагога: контексти наукової інтерпретації (американський досвід). *Гуманізація навчально-виховного процесу*, 1 (101), 67-77. (Podufalova, K. (2022). Professional Responsibility of a Teacher: Scientific Interpretation Contexts (American Experience). *Humanization of the Educational Process*, 1 (101), 67-77.). Retrieved from: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(101\)2022.264941](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(101)2022.264941).

Vasko O.O., Bilier O.S. The Activity-Based Approach as a Means of Developing Professional Responsibility in Future Primary School Teachers.

The article aims to substantiate the theoretical foundations and reveal the specific features of implementing the activity-based approach as a means of developing professional responsibility in future primary school teachers, and to demonstrate possibilities for its application in the process of professional training, in particular while studying methods of teaching Mathematics and Informatics as educational domains, as well as during pedagogical (teaching) practice. Professional responsibility is interpreted as an integrative personal quality formed through students' active engagement in learning activities, reflection, and awareness of the consequences of pedagogical decisions.

The research methods include analysis and synthesis of scholarly works on the activity-based approach, examination of pedagogical experience related to its implementation, and analysis of the authors' own teaching practice and of the outcomes of organizing pedagogical practice for students of the A3 Primary Education specialty.

The study provides a theoretical justification of the activity-based approach as a means of developing professional responsibility in future primary school teachers through authentic tasks, reflection, collaborative activity, and mentoring. The article presents a system of methods for implementing the activity-based approach: project-based learning, research and analytical tasks, reflective practices, and the development and maintenance of a MyWay portfolio. It is shown that each of these methods contributes to the development of intrinsic motivation for self-improvement and responsibility for the outcomes of pedagogical activity.

The practical significance of the study lies in the development of concrete examples of implementing the activity-based approach in methodological training: creation of digital educational games, analytical comparison of textbooks, development of checklists, and lesson self-analysis. The materials may be used in the preparation of future teachers and in the organization of teaching practice.

The activity-based approach ensures the organic formation of professional responsibility through active learning, reflection, and awareness of professional consequences. The responsibility formed in this way is internal in nature and supports sustainable professional development. Prospects for further research are related to analysing the dynamics of the formation of responsibility and to integrating digital technologies into the activity-based approach.

Keywords: *activity-based approach; professional responsibility; future primary school teachers; methodology of teaching Mathematics; methodology of teaching Informatics; project-based learning; reflective practice; teaching practice; MyWay portfolio.*

Подано до друку 23.10.2025

Прийнято до друку 03.11.2025